

7 клас - «Словники, довідники, енциклопедії»

Автор: Лампіга Алла Віталіївна

Тема: *Словники, довідники, енциклопедії*

Мета: *Познайомити* дітей з існуючою довідковою літературою, *навчати* дітей користуватись словниками, енциклопедіями, *виховувати* інтерес і потребу до роботи з довідковою літературою.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу.

II. Оголошення теми і мети уроку.

III. Вивчення нового матеріалу:

Бібліотекар. Сьогодні урок у нас незвичайний. Тему уроку ви зараз мені скажете. Прочитайте прислів'я: «Золото добувають із землі, а знання - з книжок».

(учні вголос читають прислів'я).

Бібліотекар. З яких книжок добувають знання?

Відповідь учнів.

Бібліотекар. Сьогодні ми познайомимось з довідковою літературою. Як ви гадаєте, яка це - довідкова література?

(Відповіді учнів)

Бібліотекар. Орієнтуватися у потоці наукової і політичної інформації допоможе довідкова література.

Довідкові видання - це твори друку, що містить короткі відомості наукового, науково-популярного або прикладного характеру, викладені, оформлені та розміщені так, щоб їх можна було швидко знайти.

Для успішної роботи з цими виданнями треба мати точну уяву про те, які з них забезпечують одержання необхідних, вам даних, оскільки вони надзвичайно різноманітні за формою, повнотою матеріалу, хронічним обсягом, тематикою.

До основних видів довідкових видань належать: *енциклопедії, довідники, словники.*

Найбільш популярними і значними є **ЕНЦИКЛОПЕДІЇ**.

Енциклопедії - однотомне або багатотомне видання, яке містить в узагальненому вигляді основні відомості з однієї або з усіх галузей знання і практичної діяльності викладені у вигляді коротких статей,

розміщених в алфавітному або систематичному порядку.

Залежно від обсягу представленої інформації енциклопедії поділяються на великі (кілька десятків томів), малі (10-12 томів), короткі (4-6 томів) і одно- тритомні, як правило, названі енциклопедичними словниками або довідниками.

Серед універсальних багатогалузевих енциклопедичних видань найбільш капітальними і всеохоплюючими за своєю тематикою є:

"Большая советская энциклопедия" (БСЭ) у 30-ти томах;

"Малая советская энциклопедия" (МСЭ) у 10-ти томах.

"Українська радянська енциклопедія" (УРЕ) у 12-ти томах.

До найбільших доступних і популярних універсальних енциклопедичних видань відносяться одностомний *"Советский энциклопедический словарь"* та трьохтомний *"Український радянський енциклопедичний словник"*.

Крім енциклопедій універсального характеру видаються галузеві енциклопедичні видання (енциклопедії, довідники та енциклопедичні словники, які відображають диференціацію сучасної науки, розвиток її основних напрямків).

"Географічна енциклопедія України", *"Фізична енциклопедія"*, *"Энциклопедический словарь юного техника"*, *"Популярная медицинская энциклопедия"*, *"Кратка литературная энциклопедия"*.

Цінним додатком до енциклопедичних видань є статистичні дані, ілюстраційні матеріали: карти, плани, схеми, креслення, репродукції картин, фотознімки, портрети, зображення монет, прапорів тощо.

Кожне енциклопедичне видання забезпечується словником, тобто повним переліком термінів, котрим присвячені вміщені в ньому статті.

На широку читацьку аудиторію розраховані словники.

Словник - довідкове видання, що містить впорядкований перелік мовних одиниць (слів, словосполучень тощо) з короткими їх характеристиками або характеристиками позначених ним понять або з перекладом на іншу мову.

Словники, бувають філологічні і термінологічні і виконують дві функції: нормативну тобто фіксують значення і вживання слів, і інформаційну - відображають знання і практичну діяльність людини, культуру суспільства в певну епоху.

Особливе місце посідають мовні (лінгвістичні) словники.

Серед великої кількості різних типів основними є одномовні алфавітні тлумачні словники, котрі пояснюють значення вживання граматичні і фонетичні особливості слів. "Короткий тлумачний словник української мови", "Словник скорочень в українській мові", "Словник іншомовних слів" ін.

Довідкові видання допоможуть тим, хто бажає поглибити знання, одержані в навчальних закладах, удосконалюватися в своїй спеціальності, краще організувати суспільну роботу, бути "нарівні з часом", мати яву про найважливіші напрямки суспільного розвитку, науки, техніки про кращі художні твори.

Використання довідкових видань дозволить виробити стійкий інтерес до читання, глибше вивчити тему, зрозуміти прочитане.

Бібліотекар. Ми сьогодні з нею познайомимося, будемо вчитися користуватися цією літературою.

Бібліотекар. Чим ви вже користувались в своєму житті?

Учні. Ми вже користувались деякою літературою. Зокрема орфографічним словником, словником синонімів, тлумачним словником.

Бібліотекар. В якій послідовності записані слова у словниках?

Учні. За алфавітом.

Знайомство із значенням слів.

Бібліотекар. Візьміть тлумачні словники. Перший ряд визначатиме значення слова «**словник**», другий – слова «**енциклопедія**» і третій ряд – значення слова «**довідник**».

(Учні виконують завдання)

СЛОВНИК	ЕНЦИКЛОПЕДІЯ	ДОВІДНИК
Збірник слів в алфавітному порядку з поясненням, тлумаченням або перекладом на іншу мову	Наукові довідники у формі слова - систематизований огляд відомостей з будь-якої галузі виробництва або науки	Книжки, що містять короткі відомості з певних питань

Знайомство зі словниками, енциклопедіями, довідниками.

Словники - знайти щось про слово: наголос, будову слова, значення.

IV. Закріплення нових знань

Практична робота з довідковою літературою.

Бібліотекар. В якій книжці ми шукатимемо, як правильно пишеться слово?

Учні. В орфографічному словнику.

Бібліотекар. Знайдіть, як пишуться слова «**кропива**», «**конденсатор**». Напишіть на дошці.

(Учні виконують завдання)

Бібліотекар. Де ми шукатимемо синоніми до слова .....

Учні. В словнику синонімів.

Бібліотекар. Знайдіть синоніми до слова «**гарний**»

Учні. Хороший, красивий, красний, вродливий, чепурний.

Бібліотекар. Синоніми до слова «пастух».

Учні. Чередник, скотар, табунник, отарник, вівчар.

Бібліотекар. Знайдіть антонім до слова «святковий»

Учні. Буденний.

Бібліотекар. До слова «з'єднувати».

Учні. Роз'єднувати.

Бібліотекар. Де ми шукатимемо переклад слів з російської мови на українську та навпаки?

Учні. В російсько-українському та українсько-російському словнику?

Бібліотекар. Перекладіть на українську мову слова «бесідка», «ландыш».

Учні. Альтанка, конвалія.

Бібліотекар. А тепер перекладіть з української на російську мову слова «багнет», «електромережа» і «пліснява».

Учні. Штык», «електросеть», «плесень».

Бібліотекар. Де ми шукатимемо про історію предмета, його виникнення?

Учні. В енциклопедії.

Бібліотекар. Прочитайте, як називається енциклопедія, що лежить у вас на парті.

Бібліотекар. На картках є завдання. Знайдіть відповіді на запитання. Знайдіть відомості про **марш, материк, картоплю, метро, кіностудію.**

(Учні виконують завдання)

V. Підсумок уроку.

Бібліотекар. Для того, щоб правильно писати й говорити, щоб розширити свої знання, яка література має завжди бути у вас на столі?

Учні. Довідкова.

Бібліотекар. Що належить до довідкової літератури?

Учні. Словники, енциклопедії, довідники.

Бібліотекар. Що треба добре знати, аби швидко знайти потрібне слово в словнику чи енциклопедії?

Учні. Треба добре знати алфавіт.

Бібліотекар. Довідкова література дуже корисна й потрібна не тільки вам, учням, а й вчителям, батькам. І треба дружити зі словниками, енциклопедіями. І ніколи не соромитися заглянути в книгу. Не дарма в народі кажуть: «**З книгою подружишся - розуму наберешся**».

Шановні читачі! Активно використовуйте у своїй роботі, навчанні самоосвіті довідкові видання!□□